

“BENBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

Чэнь Джун-Эн, демонстрирующий быт китайской семьи и Крепость Сент-Джордж — бастион колониальной эпохи⁴⁰.

Вывод

В ходе исследования современных центров и направлений развития туризма в Малайзии было установлено, что страна активно развивается как одно из ключевых туристических направлений Юго-Восточной Азии. Центральным элементом успеха Малайзии стало сочетание устойчивого развития, государственной поддержки, модернизации инфраструктуры и активного продвижения на международной арене. Опыт Малайзии может служить моделью для Узбекистана при формировании современной, конкурентоспособной и многофункциональной туристической отрасли. Это способствует открытию новых возможностей для экономического роста, международного сотрудничества и культурного обмена в регионе Центральной Азии.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Richmond, Simon[англ.]. Malaysia, Singapore & Brunei (неопр.). — Lonely Planet, 2010. — С. 366.
2. Малайзия. Справочник. М.: Наука, 1987, 368 с
3. Погадаев В. А. Малайзия. Карманная энциклопедия. М.: Муравей-гайд, 2000. — 352 с
4. Tourism Malaysia. Facts & Figures (2014). Access from <http://corporate.tourism.gov.my> (2014, July 2)
5. Статистика туризма в Малайзии <https://roadgenius.com/statistics/tourism/malaysia>
6. А.В. Кучумов1 Санкт-Петербургский государственный экономический университет (СПбГЭУ), 191023, Санкт-Петербург, ул. Садовая, 21.
7. https://tourlib.net/books_tourism/djachenko1-2.htm//Дьяченко О.Н., Полесская О.П. Организация специальных видов туризма

Источники

1. <https://world-travel.uz/tourist-info/otdyh-v-malaizii--tropicheskie-ostrova-plyazhnyi-otdyh-i-ekzoticheskaya-kuhnya.html>
2. <https://www.ttg-russia.ru/news/5-vidov-turizma-nabirayushchikh-populyarnost.html>

AMIR TEMURNING MILLIY DAVLATCHILIGIMIZ TARIXIDAGI O‘RNI

Jurayev Sunnatilla Sa’dulla o‘g‘li
O‘z R FA Temuriylar tarixi davlat muzeyi

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2018 yil 28 dekabrda Parlamentga qilgan Murojaatnomasida “Buyuk alloma va adiblarimiz, aziz avliyolarimizning bebaho merosi, yengilmas sarkarda va arboblarning jasoratini yoshlar ongiga singdirish, ularda milliy

⁴⁰ <https://world-travel.uz/tourist-info/otdyh-v-malaizii--tropicheskie-ostrova-plyazhnyi-otdyh-i-ekzoticheskaya-kuhnya.html>

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

g‘urur va iftixor tuyg‘ularini kuchaytishga alohida e‘tibor qaratishimiz kerak” deb ta’kidladi [1]. Bu bejizga aytilmadi, albatta. Zero, xalqimiz, ayniqsa millatning kelajagi bo‘lgan yoshlar buyuk ajdodlar tarixini qanchalar ko‘p o‘rgansa, ularning hayoti va faoliyatidan ibrat va saboq olib yashasa, qalbida milliy g‘urur va iftixor tuyg‘ulari jo‘sh urib, el – u yurtga bo‘lgan muhabbati yanada ortadi. Bu ezgu ishlarni amalga oshirishda esa xalqimiz tarixida o‘tgan ko‘plab buyuk siymolar qatorida, Sohibqiron Amir Temur qadriyatini o‘rganish ham muhim ijtimoiy – siyosiy va ma’naviy ahamiyat egadir.

Ma’lumki, Amir Temurning qanday shaxs va davlat arbobi bo‘lganligi, hamda uning ijtimoiy-siyosiy qarashlari, saltanat taraqqiyoti yo‘lida amalga oshirgan islohotlari borasida uning zamondoshlari ham, keyingi davr olimlari va siyosatchilari ham o‘z fikrlarini bayon aytgan. Endi ana shu fikrlar tahlili bilan yaqindan tanishishni lozim deb topdik. Amir Temurning zamondoshi muarrih Hofiz Abru yozishicha : «... hazrat Sohibqiron Amir Temurning humoyun va saodatli ayyomida Movarounnahr yer yuzi mamlakatlarining poytaxtiga aylandi. Jahonning turli joylaridan olim – u fuzalolar, muhandislar va hunarmandlar bu yerga oqib kelib, yashab ijod eta boshladi». Aytib o‘tish joyizki, azaldan olim – u fuzalolar va hunarmand odamlar (ijodkor va bunyodkorlar) ijod qilish uchun qayerda qulay sharoit bo‘lsa, shu tomonga talpinib yashagan. Demoqchimizki, adolatli davlat boshqaruvchisi bo‘lgan, tinchlik va osoyishtalik hukm surgan yurtlarda ijod qilgan. Chunki, urush, zulm, jaholat bor joyda na ijod bo‘ladi na bunyodkorlik. Misol uchun, chingiziylar hukmronligi yillarida iqtisod izdan chiqqan, savdo susaygan, boshqaruv tizimi yo‘q hisobida bo‘lgan. Shuning uchun ham, ko‘plab nodir hunar, san‘at va iste’dod egalari jon saqlash niyatida chekka mamlakatlarga qochib ketishga majbur bo‘lganlar. Amir Temur davlatida esa, ilgarigi davrlardan farqli o‘laroq barcha tabaqalarning haq-huquqlari va manfaatlari inobatga olinib, ularning hayoti uchun zarur ijtimoiy zamin vujudga keltirilgan. Har bir toifaning, ya’ni u xoh olim, xoh naqqosh, xoh shoir bo‘ladimi ularning haq-huquqlari, burch va majburiyatlari o‘ziga xos qonun bilan kafolatlab qo‘yilgan. Ular saltanat g‘aznasidan moddiy rag‘batlantirib turilgan. Demak, Amir Temur davlatida, xususan uning poytaxti bo‘lmish Samarqanda ijodkor insonlar yashashi va ijod qilishi uchun barcha moddiy – maishiy sharoitlar yaratilgan ekanki, jahonning turli joylaridan olim – u fuzalolar, muhandislar va hunarmandlar bu yerga oqib kela boshlagan.

Fransuz olimi Lyangle ham Amir Temurning ilm ma’rifat allomalariga, sohibi hunarmandlarga qanchalik hurmat bilan munosabatda bo‘lganligi to‘g‘risida shunday deydi: «Temur olimlarga seriltofotli edi. Bilimdonligi bilan bir qatorda sofdilligini ko‘rgan kishilarga ishonch bildirardi. U tarixchilar, faylasuflar, shuningdek, ilm fan, idora va boshqa ishlarda iste’dodli bo‘lgan barcha kishilar bilan suhbatlashish uchun ko‘pincha taxtdan tushib, ularning yoniga kelardi. Negaki, Temur bu sohalarga g‘amxo‘rlik qilishga asosiy e‘tiborini berardi» [2. 51].

Bundan tashqari, Sohibqiron davlat va jamiyat boshqaruvidagi faoliyatini ilm ahlining ma’naviy ko‘magiga tayangan holda olib borgan. U olim - u ulamolarga yuksak ishonch bildirib, qudratli davlat barpo etishda ularning beqiyos o‘rni borligini alohida ta’kidlab o‘tgan. Amir

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

Temur xazratlari qaysi mamlakatni fath etsa, shu yerlik ijodkor ahlini izlab topdirib, ularni ham moddiy, ham ma'naviy tomondan qo'llab – quvvatlagan. Izzat- hurmatini o'z o'rniga qo'ygan. «Temur tuzuklari»da bu borada shunday deyiladi: «Sayyidlar, ulamo, mashoyix, oqil va dono kishilar, muhaddislar va tarixshunoslarni sara va e'tiborli kishilar deb hisoblab, hurmat- izzatlarini o'rniga qo'ydim ... Olimlar bilan suhbatda bo'ldim va pok niyatli, toza qalbli kishilarga talpinib yashadim» [3. 30].

Yuqorida ta'kidlab o'tkazganimizdek, o'z davrida Amir Temur shunday qudratli, ozod va obod davlat barpo qilganki, bu yurtda yashab, ijod qilish uchun odamlarni o'zi talpingan. Chunki, saltanatda ijodkor ahli uchun (qaysi soha bo'lishidan qat'iy nazar) barcha sharoitlar muhayyo qilingan. Hattoki, Amir Temur qadami yetmagan mamlakatlar xalqlari ham uning adolati, mardligi, xalqparvarligi to'g'risida eshitib, shu yurtda yashashni orzu qilganlar. Ayniqsa, Samarqandagi to'kinchilik, obodonchilik va arzonchilik ko'plarni havasini keltirgan. Bu haqda ispan elchisi Rui Gonsales de Klavixo o'zining «Samarqandga, Temur saroyiga qilingan sayohat kundaligida»da hayratlanib yozib qoldirgani ko'pchilikka ma'lum.

Alisher Navoiy hazratlari Amir Temurdek adolatli xukmdorlar haqida shunday deb yozib qoldirgan: «O'zga yurtlarning el – u xalqi uni orzu qiladi, boshqa o'lkalarning mazlumlari adolatparvarligi uchun uni duo bilan tilga oladi» [3. 53].

Darhaqiqat, biz yashayotgan zamin Sohibqiron Amir Temur davrida ham, bugungi ham kunda ham ko'pchilikning havasini keltirayotgani rost. Eng asosiysi raiyat deb atalmish xalq rozi bo'lgan. Shuning uchun ham Amir Temur hukmronligi davrida xalq tinch, osoyishta va farovon turmush kechirgan. Shuning uchun ham uning tasarrufida bo'lgan biror – bir mamlakatda Sohibqiron siyosatiga qarshi raiyat tomonidan norozilik harakati bo'lmagan. Biz tarixiy manbalarga murojaat qilib, hech qanaqa ma'lumot ololmadik. Bu nimadan dalolat beradi? Bu Sohibqironning doimo xalq g'amida, uning manfaati yo'lida faoliyat yurgizganligidan, raiyat ahvolidan doimo xabardor bo'lganidan dalolat beradi. «Temur tuzuklari»da yozilganidek: «Raiyat ahvolidan ogoh bo'ldim. Ulug'larini ota qatorida, kichiklarini farzand o'rnida ko'rdim. Har yerning tabiati, har el-yurt va shaharning rasm – u odatlari va mizojidan voqif bo'lib turdim. Har bir yurt va shahar aholisining ulug'lari bilan do'st tutindim. Ularning mizojlari va tabiatiga to'g'ri kelgan, o'zlari tilagan odamlarini ularga hokim qilib tayinladim» [2. 58].

Taniqli yozuvchi Chingiz Aytmatov keltirgan bir hikoyada Amir Temur mulozimlariga qarata shunday degan ekan: «O'z shoirini izlab yurgan podshoning qo'l ostidagi xalq baxtli bo'ladi. Biroq, o'z hukmdorini izlab yurgan shoirning xalqi baxtsizdir. Mening shu so'zlarim yodingizda bo'lsin» [2. 58-59].

Ma'lumki, saxovatpeshalik, mehr-muruvvatlilik, fuqaroning turmushi va hol ahvolidan xabardor bo'lishlik faqat buyuk davlat arboblarga xos bo'lgan fazilatdir. Amir Temur xazratlariga xos bulgan ushbu fazilat bugungi kunda mamlakatimizda Prezident Shavkat Mirziyoev tomonidan olib borilayotgan siyosatda o'z aksini topmokda. Buni quyidagi so'zlardan xam anglab olish mumkin: “Hammamizni tarbiyalagan, voyaga yetkazgan – shu

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

xalq. Barchamizga tuz-nasiba bergan ham shu xalq. Bizga ishonch bildirgan, rahbar qilib saylagan ham shu xalq. Shunday ekan, biz birinchi navbatda kim bilan muloqot qilishimiz kerak – odamlarimiz bilan. Kim bilan bamaslahat ish tutishimiz kerak – avvalo xalqimiz bilan. Shunda xalqimiz bizdan rozi bo‘ladi. Xalq rozi bo‘lsa, ishimizda unum va baraka bo‘ladi. Xalq bizdan rozi bo‘lsa, Yaratgan ham bizdan rozi bo‘ladi” [4].

Xulosa qilib aytganda, Sohibqiron Amir Temur hazratlari milliy davlatchiligimiz tarixida nafaqat yetti iqlim sultoni sifatida, balki yurt obodonchiligi va xalq farovonligi yo‘lida bor kuch g‘ayratini safarbar etgan buyuk davlat arbobi sifatida nom qoldirdi. Demak, barchamiz Amir Temur bobomiz singari ulug‘ ajdodlarning ma‘nan boy hayot yo‘lini chuqur o‘rganib, undan ibrat va saboq olib yashashga intilishimiz, yosh avlodni ham shunga da‘vat etishimiz lozim. Zero bu, yosh avlodni bugungi kunda jamiyatimizga yot bo‘lgan turli zararli oqimlar tomonidan zo‘ravonlikni, ahloqsizlikni, sharm – hayosizlikni targ‘ib etishga qaratilgan g‘oyalardan asrashda ulkan ahamiyat kasb etadi. Buni hech kim va hech qachon unutmasligi kerak. Chunki o‘z yurti, ajdodlari tarixini bilmagan va milliy qadriyatlarini unutgan xalqda milliy g‘urur bo‘lmaganidek, nasl-nasabini, avlod-ajdodi kimligini bilmagan insonda ham g‘urur bo‘lmaydi. G‘urur tuyg‘usini shakllantirish uchun, albatta tarixiy xotirani tiklash lozim bo‘ladi. Tarixiy xotirani tiklashning samarali usullaridan biri esa, buyuk ajdodlarimiz hayoti va faoliyati bilan tanishishdir.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2018 yil 28 dekabrda Parlamentga qilgan Murojaatnomasi <https://prezident.uz/uz/lists/view/3324>
2. Sultonov K. Amur Temurga munosib vorislar. Metodik qollanma. T.: “Yangi nasr”, 2014. 88 b.
3. Temur Tuzuklari. So‘zboshi muallifi va mas’ul muharrir M.Ali, forschadan tarj. A.Sog‘uniy va H.Karomatov. – Toshkent: Sharq, 2005. 160 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2016 yil 14 dekabr Oliy Maglis Qonunchilik palatasi va Senatining qo‘shma maglisidagi nutqi. <https://uza.uz/oz/posts/o-zbekiston-respublikasi-prezidenti-lavozimiga-kirishish-tan-14-12-2016>. [4].

MODDALAR ALMASHINUVI: TIRIK ORGANIZMLARDA ENERGIYA MANBAI SIFATIDA

Muxtoraliev Diyoraxon Umidjon qizi

Farg‘ona viloyati Oltiariq tumani ixtisoslashtirilgan maktabi 11-sinf o‘quvchisi